

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0351-2-а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Мельникової Марії Олександрівни

Керівник д.п.н., проф. Пахомова Т. О.

Рецензент к.п.н., доц. Надточій Н. О.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЗАПОРІЗЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології _____
Кафедра Англійської філології та лінгводидактики _____
Освітній рівень магістр _____
Спеціальність 035 Філологія _____
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська _____
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри
Надточий Н. О.

« _____ » _____ 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

МЕЛЬНИКОВОЇ МАРІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Використання
інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної
комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних
мов»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Пахомова Тетяна Олександрівна
д.п.н., проф. _____

затверджені наказом ЗНУ від «24» травня 2022 року № 571-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 30 листопада
2022 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): результати анкетування
навчальної компетенції майбутніх вчителів

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
розробити): 1) розглянути поняття та особливості комунікативної
компетентності; 2) проаналізувати застосування інформаційно-
комунікативних технологій

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Пахомова Т.О., д.ф.н., проф.	18.06.2022	18.06.2022
Розділ 1	Пахомова Т.О., д.ф.н., проф.	15.07.2022	15.07.2022
Розділ 2	Пахомова Т.О., д.ф.н., проф.	16.08.2022	16.08.2022
Висновки	Пахомова Т.О., д.ф.н., проф.	16.11.2022	16.11.2022

6. Дата видачі завдання: 25.05.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2022	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2022	виконано
3.	Написання вступу	червень 2022	виконано
4.	Написання теоретичного розділу 1	липень 2022	виконано
5.	Написання практичного розділу 2	серпень 2022	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2022	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2022	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2022	виконано
9.	Захист	грудень 2022	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

М. О. Мельникова

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Т. О. Пахомова

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

Е. О. Веремчук

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 57 стор., 45 джерел.

Об'єкт дослідження – використання інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

Мета роботи. Дослідити використання інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності присвячено дослідження: В. Ф. Аітова, Н. М. Бідюк, Л. Біркун, І. О. Зимньої, М. Кенела, Г. О. Китайгородської, С. В. Козак, О. О. Леонтєва, Є. І. Пассова, С. Савіньона, М. Свейна, В. Л. Скалкіна, Д. Хаймза та ін.

Отримані результати: працюючи за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій над формуванням комунікативної компетентності в англійській мові, студент технічного ЗВО набуває та вдосконалює свою професійну компетентність, невід'ємними складовими якої, окрім досягнення певного рівня знання цієї мови.

Навчальна мотивація майбутніх вчителів іноземних мов має наступні характеристики: вони мають високий навчально-пізнавальний інтерес, який був набутий в процесі навчання; обираючи майбутню професію всі майбутні вчителі іноземних мов зазначили, що вони перш за все бажають отримати вищу освіту, найменше на них вплинуло навчання в профільних класах; у процесі навчання головною метою є набути глибокі знання.

Ключові слова: *інформаційно-комунікативні технології, програмні засоби, інформація, таблиці, презентації, компетентність.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	6
1.1 Поняття та особливості комунікативної компетентності.....	6
1.2 Застосування інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної компетентності.....	16
1.3 Вплив інформаційно-комунікативних технологій на формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.....	22
РОЗДІЛ 2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	31
2.1 Загальна характеристика дослідження.....	31
2.2 Організація дослідження.....	34
2.2.1 Структурно-функціональна модель формування інформаційно комунікативної компетентності майбутніх вчителів засобами мультимедійних технологій навчання.....	42
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

Актуальність роботи. Одним із завдань сучасної вищої школи є підготовка компетентного, конкурентоспроможного фахівця, здатного успішно розв'язувати проблемні завдання, гнучка й нестандартно мислити, вміти пристосовуватись до швидких змін умов життя у полікультурному середовищі. В умовах інтеграції України у європейські економічні, політичні й культурноосвітні структури, суспільство потребує фахівців, які не лише компетентні у своїй професії, але й володіють достатнім рівнем іншомовної комунікативної компетентності.

На сучасному етапі, іншомовна комунікативна компетентність особистості стає провідною метою вивчення підготовки вищих закладів освіти різних напрямів підготовки, а використання іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування і збагачення досвіду фахової підготовки – кінцевого результату.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Проблемі формування іншомовної комунікативної компетентності присвячено дослідження: В. Ф. Аітова, Н. М. Бідюк, Л. Біркун, І. О. Зимньої, М. Кенела, Г. О. Китайгородської, С. В. Козак, О. О. Леонтєва, Є. І. Пассова, С. Савіньона, М. Свейна, В. Л. Скалкіна, Д. Хаймза та ін.

Аналіз досліджень дає підстави стверджувати, що в сучасній педагогічній науці визначення іншомовної комунікативної компетентності остаточно не сформовано. Іншомовна комунікативна компетентність розглядається, з одного боку, як здатність здійснювати іншомовне спілкування, правильно використовуючи систему мовних, мовленнєвих і стилістичних норм, а також правил комунікативної поведінки, відповідно до ситуації спілкування, а з іншого, як готовність до іншомовного спілкування.

Зокрема, Н. М. Бідюк визначає іншомовну комунікативну компетентність як сукупність здібностей, знань, ставлень, цінностей, ініціати та комунікативного досвіду особистості, необхідних для розуміння чужих та продукування власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних

цілям, сферам, ситуаціям спілкування [Білоцерківець, 2017, с. 160].

Н. М. Ізорія тлумачить іншомовну комунікативну компетентність як інтегральну особистісно-професійну якість людини з певним рівнем мовної освіти, яка реалізується у готовності на певній основі до успішної, продуктивної та ефективної діяльності з використанням комунікативних та інформативних можливостей іноземної мови, забезпечує можливість ефективної взаємодії з оточуючим середовищем за допомогою відповідних мовних компетенцій [Білоцерківець, 2017, с. 4].

Іншомовну комунікативну компетентність розглядають також як володіння певною системою умінь і навичок міжособистісного спілкування достатніх для досягнення поставленої суб'єктом комунікативної мети. Таким чином, іншомовна комунікативна компетентність охоплює як мовні та мовленнєві навички та вміння, так і навички соціально-психологічні, що забезпечують ефективну взаємодію з людьми і полегшують розв'язання міжособистісних проблем.

У науково-педагогічній літературі не існує єдиного підходу і щодо визначення структури іншомовної комунікативної компетентності. У загальному вигляді структуру іншомовної комунікативної компетентності можна подати у сукупності таких компонентів, як лінгвістична, соціолінгвістична та прагматична компетенції.

Предмет дослідження – комунікативна компетентність.

Об'єкт дослідження – використання інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

Мета роботи. Дослідити використання інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

Завдання:

- 1) розглянути поняття та особливості комунікативної компетентності;

- 2) проаналізувати застосування інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної компетентності;
- 3) дослідити вплив інформаційно-комунікативних технологій на формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов;
- 4) провести експериментальне дослідження використання інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

У процесі дослідження використано комплекс науково-дослідницьких **методів**, які відповідають його меті і завданням, а саме: теоретичних: аналіз філософської, соціологічної, психологічної, педагогічної, історичної, методичної літератури з метою обґрунтування теоретико-методологічних засад проблеми; логіко-структурний аналіз досліджуваної проблеми; емпіричних: педагогічний експеримент з метою виявлення ефективності моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов; опитування, тестування, аналіз виконання студентами самостійних творчих завдань.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел. Робота міститься на 62 сторінках, та містить 2 таблиці, 46 використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

1.1 Поняття та особливості комунікативної компетентності

Передусім визначимо статус і структурні складові досліджуваного феномена.

Як показало дослідження, поняття «комунікативна компетентність» має досить широкий спектр визначень: від (у широкому розумінні) здатності до спілкування, комунікативності, спроможності особистості встановлювати комунікативний контакт з оточенням до більш конкретного розгляду комунікативної компетентності – як знання культурних норм і правил спілкування; засвоєння соціальних стереотипів поведінки; володіння комунікативними вміннями і навичками; система внутрішніх засобів регулювання комунікативних дій; набір умінь і навичок, одержаних на основі індивідуального досвіду [Корніяка 2010, с. 59], тобто маються на увазі операційно- технічні засоби спілкування.

Підґрунтям у розвитку комунікативної компетентності, невід’ємної від будь-якої професійної компетентності, є, за У. Ордоном (2009), «стартові компетентності», до яких відносяться загальні гуманістичні знання, особистісна культура й інтелектуальні вміння. Стартові компетентності стають вихідною точкою у формуванні ключових складових комунікативної компетентності. Вона об’єднує цілу низку ієрархічно підпорядкованих компетентностей: інформаційну компетентність, що виражається у створенні структури, придатної для комунікації, і правильному передаванні інформації; мовленнєву компетентність, що включає культуру мови,

правильність, виразність й естетичність мовлення; компетентність соціальної взаємодії, пов'язану зі встановленням контакту з іншими людьми, здатністю до залагодження конфліктів, вмінням діяти злагоджено у спілкуванні; компетентність у сприйманні та розумінні іншої людини, невіддільну від рефлексивності й емпатійності суб'єкта спілкування [Артеменко 2018, с. 45].

Узагальнення результатів вивчення літературних джерел щодо тлумачення комунікативної компетентності і власне теоретико-експериментальне дослідження дали змогу розглядати комунікативну компетентність як складно організоване, внутрішньо суперечливе поєднання комунікативних знань і вмінь, що відображають цілі та результати здійснюваної суб'єктом спілкування комунікативної діяльності.

Комунікативна компетентність, за допомогою якої суб'єкт реалізує у процесі діяльності й спілкування три основних функції: комунікативну, перцептивну й інтерактивну, об'єднує у своєму складі три основних групи вмінь, або здатностей, названих нами у дослідженні основними структурними компонентами:

1. Комунікативно-мовленнєву здатність, що об'єднує такі вміння [Генієва 2005, с. 235]:

- а) отримання інформації;
- б) адекватне розуміння смислу інформації;
- в) програмування і висловлення своїх думок в усній і письмовій формі.

2. Соціально-перцептивну здатність як сприймання і розуміння сутності іншої людини, взаємопізнання і взаємооцінка. Ця здатність передбачає такі вміння:

а) створення образу іншої людини (розуміння її психологічної й особистісної сутності);

б) моральні уявлення (емпатію як усвідомлення почуттів, потреб, інтересів інших людей, повагу до партнера зі спілкування, тактовність тощо);

в) рефлексію (самоусвідомлення – розуміння своїх внутрішніх станів, емоцій, ресурсів й уподобань, інтуїція) [Генієва 2005, с. 237].

2. Інтерактивну здатність як вміння організовувати і регулювати взаємодію та взаємовплив і досягати взаєморозуміння. Ця здатність об'єднує такі вміння:

а) знання соціально-комунікативних норм, зразків поведінки, соціальних ролей;

б) здатність до соціально-психологічної адаптації;

в) контроль за поведінкою у взаємодії, вміння розв'язувати конфлікти;

г) здатність справляти вплив на партнера зі спілкування: вміння слухати і володіння ефективною тактикою переконання іншої людини.

Ці здатності (компетентності) мають низку характеристик: вони самостійні (кожна з них є унікальним додатком до професійних вмінь), взаємозалежні (кожна певною мірою пов'язана з іншими), ієрархічно організовані (кожна існує завдяки наявності попередньої). А оскільки з кожним новим соціальним поступом зазнають трансформації соціокомунікативні стандарти, це і зумовлює потребу у вивченні й розвитку взаємопов'язаних компетентностей: комунікативно-мовленнєвої, соціальної взаємодії, сприймання та розуміння іншої людини, удосконалення яких – безперервний процес [Спірін 2009, с. 45].

Поняття комунікативної компетенції ввійшло науковий обіг у 1972 р. завдяки американському лінгвісту Д. Хаймзу. Теорія була орієнтована на визначення того, що має знати мовець, аби бути компетентним у спілкуванні. Саме з 70-х рр. минулого сторіччя і розпочалися інтенсивні дослідження проблеми комунікативної компетенції [Концепція 2016, с. 293].

Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performans and Instruction), компетентність – це спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок і відносин, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні

функції, спрямовані на набуття певних стандартів у галузі професії або виду діяльності [Сохань 2003, с. 120]. Для полегшення оцінювання компетентностей департамент пропонує виокремити із цього поняття такі індикатори, як набуті знання, вміння, навички та навчальні досягнення.

Компетентність ґрунтується на знаннях і вміннях, але ними не обмежується, охоплюючи особистісне ставлення людини до них, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що вона вже знала, та її спроможність збагнути життєву ситуацію, в якій вона зможе їх застосувати [Вятютнев 1977, с. 127].

У іноземній лінгводидактиці термін «комунікативна компетенція» був уперше введений до наукового обігу у 1976 році на III Конгресі Міжнародної Асоціації викладачів іноземної мови та літератури. Розглядаючи зміст цього поняття, В. Звєгінцев [Звєгінцев 2011, с. 315] виходив з того, що «сама мовна компетенція не здатна забезпечити нормальне спілкування між людьми за допомогою мови. Необхідні ще якісь додаткові знання, які виявили б «правильність» поведінки людини в суспільстві. Це соціальні знання або ж соціолінгвістична компетенція, що має поза лінгвістичний характер і так само, як і мовна компетенція, може бути представлена в ідеалізованому та абстрагованому вигляді».

Більш ґрунтовне визначення комунікативної компетенції було подане М. Вятютневим [Вятютнев 1977, с. 41], який розглядав її як «вибір та реалізацію програм мовної поведінки залежно від здатності людини орієнтуватись у тій чи іншій ситуації спілкування».

У 80-х роках ХХ ст. лінгвіст О. Василевич [Василевич 2015, с. 21] інтерпретує сутність комунікативної компетенції як сукупність конкретних умінь, необхідних членові мовної спільноти для мовленнєвих контактів з метою оволодіння мовою як навчальною дисципліною.

Поняття «комунікативна компетентність» одним із перших було використано А. А. Бодальовим і трактувалося, як здатність встановлювати і підтримувати ефективні контакти з іншими людьми при наявності внутрішніх ресурсів (знань і вмінь) [Бадальов 1996, с. 93].

Комунікативна компетентність – це сукупність вмінь та навичок, необхідних для ефективного спілкування [Обозов 1990, с. 193].

З погляду психології комунікативна компетентність є цілісним структурним утворенням, що втілює в собі когнітивні й поведінкові елементи. До перших відносять знання відповідних засобів та їх адекватне використання, до других - психологічну адаптацію до ситуації [Пошетун 2005, с. 97].

У соціологічній енциклопедії уточнюється, що комунікативна компетентність – це «... орієнтованість у різних ситуаціях спілкування, заснована на:

- знаннях і чуттєвому досвіді індивіда;
- здатність ефективно взаємодіяти з оточуючими,
- завдяки розумінню себе та інших, при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища».

В. М. Куніцина визначає комунікативну компетентність просто як «успішність спілкування» [Куніцин 2001, с. 209].

За визначенням В.І. Жукова комунікативна компетентність - це психологічна характеристика людини, як особистості, яка проявляється в його спілкуванні з людьми або «здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з людьми». До складу так званої комунікативної компетентності включається сукупність знань, вмінь і навичок, що забезпечують успішне протікання комунікативних процесів у людини [Жуков 2003, с. 83].

С. А. Єзова розглядає комунікативну компетентність з точки зору її складових. Вона вважає, що комунікативна компетентність включає здатність людини застосовувати знання, вміння, особистісні якості [Ємельянов 1985, с. 73]:

а) у побудові та передачі повідомлення (змісту спілкування) за допомогою традиційної та віртуальної взаємодії;

б) у вибудовуванні відносин

в) у виборі тактики поведінки;

г) у формах спілкування з партнером [Глуханюк 2019, с. 75]

Таким чином, С. А. Єзова, як і багато інших авторів, вважають, що основним фактором комунікативної компетентності є комунікативні здібності.

А. Б. Добровіч [Вятютнев 1977, с. 245] характеризує комунікативну компетентність як постійну готовність людини до контакту. Автор пояснює це з погляду свідомості, мислення. Здатність людини до мислення передбачає якусь діалогічність його буття, яке змушує його брати до уваги будь-яка зміна ситуації з позиції своїх підсвідомих очікувань і очікувань свого партнера по спілкуванню.

Суттєвими ознаками комунікативної компетентності Ф. І. Шарков вважає «здатність до узагальнення та систематизації багатомірного сприйняття навколишнього; здатність до адекватної оцінки «статусу мови», здатність до розуміння значущої і оцінної інформації» [Шарков 2004, с. 101].

Комунікативна компетентність включає володіння вербальною і невербальною мовами, вмінням використовувати в процесі комунікації комунікативні кошти і будувати висловлювання відповідно до норм через важливість комунікативного коду і правила мовного етикету [Шарков 2007, с. 100].

Комунікативна компетентність - складовий компонент соціального статусу індивіда, за її рівнем можна діагностувати деякі ознаки соціального статусу. Є. Ю. Генієва розуміє під комунікативною компетентністю визначені навички, що зумовлюють ефективність комунікації. Вони складаються з психологічних якостей і установок людини (здатності орієнтуватися в ситуації, прогнозувати її розвиток; здатності «адекватно оцінювати» себе і партнера; навичок «емоційного настроювання»; здатності долати психологічні бар'єри і т. ін., «здатності використовувати спеціальні системи символів, дискусивні стратегії або принципи комунікативного впливу») [Бутенко 2011, с. 33].

Західні науковці здебільшого трактують цю категорію в широкому значенні і розуміють її як здатність взаємодіяти з людьми, досягати власних комунікативних цілей та обирати тип комунікативної поведінки під час спілкування.

Дж. Равен розглядає комунікативну компетентність як систему внутрішніх ресурсів, необхідні побудови ефективної комунікації в певному колі ситуацій особистісної взаємодії. Компетентність зі спілкуванням має, безсумнівно, інваріантні загальнолюдські характеристики та водночас характеристики, історично й культурно зумовлені [Равен 2002, с. 20].

S. Wilson та C. Sabee вважають, що комунікативна компетентність досліджується великою кількістю науковців з різних галузей у різних контекстах саме тому, що у сучасному західному суспільстві загальноприйнятими є такі переконання: а) у межах будь-якої ситуації, не все, що може бути сказане чи зроблене, є однаково компетентним; б) успіх в професійних стосунках великою мірою залежить від комунікативної компетентності; в) більшість людей виявляють некомпетентність принаймні в декількох ситуаціях, а менша кількість людей взагалі вважаються некомпетентними в багатьох ситуаціях [Wilson 2015, с. 83].

В психологічній літературі підкреслюється роль комунікативної компетентності у ефективності спілкування [Wilson 2015, с. 100].

Психологічно виваженим, на нашу думку, є визначення Ю. Ємельянова [Ємельяова 1991, с. 76], згідно з яким комунікативна компетентність – це досвід, що розвивається і значною мірою усвідомлюється в ході спілкування між людьми, що формується й актуалізується в умовах безпосередньої людської взаємодії.

О. Загородна [Загородна 2017, с. 93] слушно визначає комунікативну компетентність як більш загальне поняття по відношенню до професійної комунікативної компетентності.

Під останньою авторка розуміє «сукупність лінгвістичної, фонетичної, морфологічної, синтаксичної та лексикологічної компетенцій, що визначають

правила вербальної та невербальної взаємодії й соціолінгвістичної доцільності, які є необхідними та достатніми для засвоєння як вітчизняного, так і закордонного досвіду в професійній (економічній) сфері» [Гершунський 1997, с. 30].

Комунікативна компетентність визначається як відповідне прагматичне використання соціальних знань і навичок в спілкуванні. Характеристиками комунікативної компетентності є, по-перше, відповідність поведінки контексту відношень, в якій вона виявляється. Первинний контекст здебільшого пов'язаний зі спілкуванням з присутніми людьми і виявляється в ефекті «парної розмови».

По-друге, комунікативна компетентність означає, що знання правил спілкування і адаптаційні навички і гнучкість у втіленні цього знання є необхідними для досягнення ефективних відносин. По-третє, комунікативна компетентність визначається тим, що вона пов'язана з відносинами, а не з індивідами.

Тобто ми говоримо про компетентні відносини і соціально умілих індивідів. Комунікативна компетентність – це здатність зберігати стосунки з бажаною визначеністю, тобто здатність уникати у стосунках ям і капканів і виправляти порушення, коли тактика уникання не спрацьовує.

Комунікативна компетентність, на думку М. Обозова, може бути визначеною в двох аспектах: як орієнтованість особистості в різних ситуаціях спілкування, що базується на знаннях і чуттєвому досвіді, і як здатність ефективно взаємодіяти з оточуючими людьми завдяки розумінню себе та інших в умовах постійної зміни психічних станів, міжособистісних стосунків і соціальної ситуації, не можна вважати константною особистісну характеристику і уявляти її як замкнений індивідуальний досвід. Вона змінюється в залежності від засвоєння особистістю культури суспільства, а також від розвитку і зміни самого суспільства [Спірін 2009, с. 191].

Первинні параметри, за якими оцінюється комунікативна компетентність, пов'язані з соціально - психологічною толерантністю як

особистісною властивістю суб'єкта спілкування. В загальній психології толерантність визначається традиційно в психофізіологічному ракурсі як послаблення реагування на який-небудь несприятливий фактор в результаті зниження чуттєвості до його впливу.

Соціально-психологічне розуміння толерантності передбачає терпимість до різних думок, неупередженість в оцінці людей і подій. Підвищення ефективності спілкування в результаті формування комунікативної компетентності тісно пов'язано з забезпеченням соціально-психологічної толерантності особистості [Соколова 2008, с. 190].

Таким чином, комунікативна компетентність являє собою інтегральне, відносно стабільне, цілісне психологічне утворення, проявляється в індивідуально-психологічних, особистісних особливостях у поведінці та спілкуванні конкретного індивіда. Не дивлячись на відмінність у розумінні складових комунікативної компетентності, всі автори сходяться на думці, що по суті комунікативна компетентність являє собою здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми.

Аналіз поглядів науковців щодо визначення сутності терміну комунікативна компетентність дає підстави стверджувати, що ця наукова категорія також трактується по різному, але дослідники визначають цей термін однаково, або схоже.

Комунікативна компетентність означає здатність здійснювати осмислену й ефективну міжособистісну взаємодію з метою обміну інформацією, спираючись на знання особливостей комунікативного процесу, засобів спілкування (вербальних і невербальних), психологічних і комунікативних типів партнерів, технологій і прийомів впливу на людей [Бодальов 1996, с. 53].

Основою комунікативної компетентності виступають знання, вміння та здібності, що обумовлюють успішність в комунікативній діяльності. Комунікативна компетентність особистості характеризується багатомірністю і може розглядатися як більш високий рівень комунікативного розвитку, при

якому новоутворення мають особистісний характер, а також визначає особливості суб'єктної позиції у професійній діяльності.

Грунтуючись на проведеному аналізі наукових підходів до інтерпретації сутності комунікативної компетентності, ми вважали за необхідне уточнити це поняття, враховуючи проблематику нашого дослідження [Бодальов 1996, с. 57]. Так, під комунікативною компетентністю здатність певну сукупність знань, вмінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування та вимагає чіткого орієнтування в професійній ситуації і вибору саме тих засобів спілкування, які є для її розв'язання найбільш ефективними.

Таким чином, комунікативна компетентність забезпечує ефективну ділову взаємодію, із необхідністю укладати систему професійно важливих якостей.

Отже, проаналізовані нами публікації вітчизняних і іноземних вчених свідчать про те, що в науковій літературі не існує єдиного визначення поняття комунікативної компетентності.

Поняття «комунікативна компетентність» визначається авторами по-різному. Основу комунікативної компетентності становлять комунікативні компетенції, що базуються на знаннях, вміннях, навичках, способах комунікативної діяльності і проявах емоційно-ціннісного ставлення до неї, які у подальшому планується дослідити.

Комунікативна компетентність виявляється у процесі розв'язування комунікативних задач. Узагальнюючи вище викладене, можемо стверджувати, що комунікативна компетентність охоплює знання, вміння і навички, які формуються у процесі фахової підготовки.

1.2 Застосування інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної компетентності

Дж. Равен, праці якого спрямовані на впровадження компетентнісного підходу в освітній простір, наголошує на складності цього процесу, наводячи перелік перешкод на шляху його впровадження: відсутність засобів допомоги викладачам і лекторам щодо управління складними, індивідуальними, компетентнісно-орієнтованими освітніми програмами; відсутність підсумкової процедури оцінювання компетентностей; конфлікт між методикою проведення занять, які з одного боку мають сприяти формуванню високого рівня компетентності, а з іншого – гальмують цей процес, внаслідок поширеної методики їх проведення, шляхом передачі «готових» знань від вчителя/лектора студенту/студенту; проблеми, що походять від трансформації освітньої діяльності; різноманітність поглядів щодо застосування компетентнісного підходу (численні взірці компетентностей, які потребує суспільство; ніхто не може розвинути в собі всі складові компетентності; студенти хочуть різного від освіти та від майбутньої професійної діяльності) [Осада 2015, с. 93].

А. Художній, досліджуючи проблему впровадження компетентнісного підходу в навчальних закладах, розрізняє поняття «компетентність» та «компетенція». На його думку, компетенція включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знання, вміння, навички, засоби діяльності), яка є заданою щодо певного обсягу предметів і процесів, та необхідною для якісної продуктивної діяльності, а компетентність – це володіння відповідною компетенцією, яка включає особистісне ставлення людини до неї та предмету діяльності [Голубова 2012, с. 68].

Також розмежує ці поняття І. Зимня, зазначаючи, що компетенція – це потенційна якість особистості, а компетентність – актуальна, формуюча особистісна якість, іншими словами, це – актуалізація компетенції,

комплексу компетенцій, які визначають її зміст [Варій 2007, с. 89].

Подібною є думка О. Субетто, який вважає, що компетенція – це новоутворення в системі вищої професійної освіти, яке формується за певний освітній цикл у межах освітньої системи. Науковець підкреслює, що компетентність – це не просто сукупність компетенцій, а сукупність компетенцій, які актуалізовані в певних видах діяльності, це - «ядро», «основа» професіоналізму. Л. Тархан визначає поняття «компетенція» як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, предметів і процесів, а «компетентність» - оволодіння людиною відповідною компетенцією, що включає особистісне ставлення до предмета діяльності [Спірін 2009, с. 170].

На думку В. Болотова, В. Серікова, природа компетентності така, що вона, будучи продуктом навчання, не прямо витікає з нього, а є наслідком саморозвитку індивіда, його не стільки технологічного, скільки особистісного зростання.

У вищій школі виховання інтересу до обраної професії, позитивного ставлення до неї досягається шляхом формування у студентів правильного уявлення про суспільне значення та зміст роботи в майбутній галузі діяльності, особливості та закономірності її розвитку.

Зазвичай це відбувається таким чином:

- у студента формується впевненість у своїй професійній придатності, а також свідоме розуміння необхідності оволодіння всіма дисциплінами, видами підготовки, передбаченими навчальним планом певного ВНЗ;
- виховання потреби слідкувати за всім прогресивним та інноваційним у діяльності провідних спеціалістів відповідної галузі (фаху);
- вміння спрямовувати результати самовиховання на користь фаховій роботі [Глаханюк 2011, с. 93]

Аналізуючи процес розвитку міжкультурної компетентності, починаючи з 60-х років ХХ сторіччя, у провідних країнах світу (Великобританії, Канаді, Австралії, Франції, США), бачимо, що виокремлюється нова галузь педагогічного знання – медіаосвіта.

Медіаосвіта, метою якої є формування медіакультури студентів, на новому рівні технічних можливостей (супутникове телебачення, відео, Інтернет) ефективно сприяє об'єднанню людей та створює невідомі раніше умови для діалогу культур як на глобальному (діалог культур націй, країн), так і на міжособистісному рівнях. У 1989 році Рада Європи, згідно з резолюціями і рекомендаціями ЮНЕСКО, прийняла «Резолюцію з медіаосвіти й новітніх технологій», у якій йдеться про те, що «медіаосвіта повинна готувати людей до життя у демократичному суспільстві» [Артеменко 2018, с. 57].

В основі іншомовної професійної комунікативної компетенції лежить саме комунікативна компетенція, що передбачає володіння мовленнєвими вміннями й навичками, необхідними для спілкування, а також є сукупністю знань про норми й правила ведення природної комунікації, і яка складається з таких компонентів: лінгвістичної (мовної), соціолінгвістичної (мовленнєвої), прагматичної, соціокультурної і лінгвокраїнознавчої та дискурсивної компетенцій [Корніяка 2009, с. 190].

Отже, іншомовну професійну комунікативну компетенцію можемо визначити як сукупність професійних знань, комунікативних умінь і навичок міжкультурної комунікації, необхідних для застосування у професійній діяльності.

Формування іншомовної професійної комунікативної компетенції у процесі навчання іноземної мови у студентів іноземних мов передбачає:

- наявність професійних знань, у тому числі володіння фаховою термінологією іноземною мовою;
- професійне володіння іноземною мовою (рівень С1 згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти);
- знання і вміння користуватися мовленнєвим етикетом та етикетом;
- уміння співпрацювати у колективі та навички командної роботи;
- вміння використовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності;

– знання, та передусім навички аналітичного та критичного мислення [Білоцерківець 2017, с. 8].

У процесі навчання іноземної мови для формування вищезазначеної компетенції у студентів, як показує досвід роботи в університеті, варто застосовувати сучасні мультимедійні засоби (комп'ютер (ноутбук), проектор, інтерактивну дошку, мультимедійний програвач) та мультимедійні продукти (навчальний матеріал з DVD-ROM, мультимедійні презентації тощо), які дозволять в умовах скорочення аудиторних годин та збільшення годин на позааудиторну самостійну роботу студентів реалізовувати міжпредметні зв'язки, збільшити їх словниковий запас необхідною термінологією та фаховою лексикою, зацікавити студентів до вивчення іноземної мови професійного спрямування [Бутенко 2011, с. 23].

Серед шляхів формування іншомовної професійної комунікативної компетенції виділимо використання кейс методу, а саме: відеокейсів та вебкейсів. Використання вебкейсів, який ми визначили як формат навчально-діяльнісного середовища, створеного засобами ІКТ, що містить структуровані матеріали, на основі яких студентами здійснюється аналіз бізнес-ситуацій з метою формування навичок розв'язання практичних завдань, є активним та новітнім засобом навчання іноземної мови студентів економічного профілю, сприяє формуванню навичок роботи з електронними джерелами та командної роботи.

Висловимо припущення, що реалізація світової тенденції до віртуалізації в умовах наших вищих навчальних закладів, зокрема економічних можлива лише в контексті змішаного навчання. Під змішаним навчанням ми розуміємо комбінування «живого» навчання з навчанням за допомогою інтернет-ресурсів, які дозволяють здійснювати спільну діяльність учасників навчального процесу. Змішаним вважається навчання, якщо від 30 до 70% навчального часу проходить в режимі онлайн.

З огляду на динамічність сучасного інформаційного суспільства виникає потреба в постійному внесенні коректив у навчальні програми з

використання ІКТ та розробці відповідного методичного забезпечення, яке, на жаль, не встигає за розвитком ІКТ.

Єдина скоординована стратегія впровадження Інтернет-технологій в професійно орієнтовану іншомовну підготовку студентів економічних спеціальностей повинна, передбачати систематизацію програмного забезпечення відповідно до цілей та кінцевого результату професійно іншомовної підготовки майбутніх фахівців. Як нам видається, така систематизація повинна здійснюватися за трьома напрямками – змістовним, програмним, методичним. Відповідно до них необхідно визначити критерії відбору та організації дидактичного програмного забезпечення та розробку науково обґрунтованих методичних рекомендацій для викладачів і з формування професійної іншомовної комунікативної компетентності студентів на основі ІКТ [Глуханюк 2011, с. 57].

В контексті змішаного та інтегративного навчання формується професійна іншомовна інформаційно-комунікаційна компетентність. Це означає, що програмне забезпечення для підготовки економіста повинно органічно поєднуватися з програмами іншомовної підготовки.

В дослідженні ми вже наголошували, що найважливішою цінністю є володіння не лише способами швидкого пошуку інформації, але й аналітичні навички – володіння методами аналізу інформації, сучасними методиками прогнозування результатів діяльності.

Для формування таких навичок призначені різноманітні прикладні програмні засоби. Проблема в тому, як ці засоби поєднати з програмним забезпеченням іншомовної підготовки студентів. Вирішити її покликані різноманітні технології, які також потребують систематизації та критеріїв відбору з огляду на їх відповідність умовам інтегративного навчання. Зокрема, як нам видається, хороші перспективи в цьому плані мають кейс-технології, широко представлені у фаховій літературі та у практичній діяльності провідних економічних ВНЗ [Кадемія 2011, с. 195].

Тенденція до віртуалізації зумовлює і посилення тенденції до відкритості освіти. Ідея відкритості базується на усвідомленні того, що

суспільні знання як світове надбання належать всім людям. Звідси, кожен повинен мати можливість вільно використовувати, адаптувати до своїх потреб, поліпшувати та без обмежень поширювати освітні ресурси, щоб зробити освіту доступнішою та більш ефективною.

Відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources) визначаються як матеріали, які використовуються для підтримки освіти, знаходяться у вільному доступі, їх можна багаторазово використовувати, змінювати та ділитися зі всіма. Ресурси можуть бути представлені у вигляді дидактичних матеріалів – онлайн-курсів, підручників, тестів, програмного забезпечення та інших засобів, які можуть бути використані в процесі викладання і навчання [Спірін 2009, с. 73].

Оскільки ми вважаємо, що в умовах змішаного навчання поняття відкритої освіти не можна зводити лише до комп'ютеризації, інформатизації та впровадження комунікаційних технологій, то погодимося з визначенням, що відкрита освіта – це передусім нові методи і прийоми навчання, викладання, підготовки і організації освітнього процесу та нові підходи до освіти, базовані на продуктивному і творчому використанні новітніх технологій. Це не самі по собі новітні технології, а їх творче новаторське використання в освітній сфері.

З огляду на вище викладене ми дійшли висновків, що в умовах інформаційного суспільства тенденції до віртуалізації та відкритості освіти реалізуються за рахунок використання ІКТ [Соколова 2018, с. 153]. Проте, оскільки віртуальна освіта не здатна забезпечити збереження освітніх і культурних традицій, ціннісних орієнтирів тощо, то найбільш прийнятною формою організації освітньої діяльності вважаємо змішане навчання – поєднання «живого» навчання з навчанням за допомогою Інтернет-ресурсів.

Крім того, необхідно виробити єдину стратегію використання ІКТ у системі професійно орієнтованої іншомовної підготовки у вищій професійній школі, яка передбачає

а) систематизацію програмного забезпечення для професійно орієнтованої іншомовної підготовки майбутніх вчителів;

б) розробку методичного забезпечення в контексті змішаного та інтегративного навчання;

в) підвищення методичної комп'ютерної кваліфікації викладачів.

Таким чином, відкритість іншомовної підготовки досягається через дистанційне навчання, навчання онлайн з використанням інтерактивних технологій як невід'ємних складових змішаного навчання.

1.3 Вплив інформаційно-комунікативних технологій на формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов

Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність закономірностей, шляхів і засобів обробки, зберігання, розповсюдження і використання інформації за допомогою комп'ютера.

Інтернет-технології – сукупність форм, методів, способів, прийомів у навчанні іноземної мови з використанням інтернет-ресурсів та соціальних сервісів [Вятютнев 1977, с. 146].

Використання зазначених технологій вносить зміни в існуючі принципи навчання. Так, принцип наочності стає принципом гіпермедійної наочності, так як мультимедійні технології дозволяють презентувати іншомовний матеріал в супроводі анімації, відеокліпів, динамічних таблиць тощо. Комп'ютери забезпечують максимальну індивідуалізацію та диференціацію процесу навчання, адже студенти мають можливість обрати місце і час виконання завдань, темп роботи, складність завдань, послідовність виконання, допоміжні засоби навчання (електронні словники, енциклопедії тощо).

Завдяки активному розвитку інтернет-технологій, принцип активності у навчанні трансформувався в принцип інтерактивності. Так, технології Web (1990-1999р.) дозволяли забезпечувати лише презентацію автентичного

матеріалу на іноземній мові. «Інтернет для читання» [Бодальов 1996, с. 86] характеризувався тим, що модератори створювали і редагували статичні сторінки з текстовою, гіпертекстовою та мультимедійною інформацією, а активність користувачів обмежувалась пошуком по гіперпосиланням та читанням інформацією, що була розміщена на сайті [Ференчук-Піонтовська 2019, с. 135].

Технології Web 2.0 (з 1999 р. по теперішній час) надали можливість залучити студентів в діалоговий режим письмового іншомовного спілкування, забезпечили безпосередній зворотній зв'язок, оперативний обмін інформацією між студентом та викладачем з використанням поштових програм, вікі-сервісів, навчальних блогів, соціальних мереж тощо.

Для «Інтерактивного Інтернету» [Бодальов 1996, с. 7] характерним є те, що будь-який користувач може створити та редагувати динамічні сторінки. Інформація, розміщена на сайті, може бути прочитана, виправлена, оновлена та оцінена користувачем.

З появою технологій 3G та 4G та Wi-Fi розпочалася ера «Мобільного Інтернету» [Артеменко 2018, с. 57] з'явилися можливості цілодобового доступу користувачів планшетів і смартфонів до інтернет-ресурсів, що повністю змінило взаємодію 36 студентів, адже дозволило їм стати безпосередніми учасниками створення вебсторінок, сторінок, які взаємодіють з користувачем, реагують на його поведінку і дії в мережі [Бодальов 1996, с. 9].

Комп'ютери почали «спілкуватися» між собою з метою обслуговування користувача і надання йому необхідної інформації. З'явилися «розумні» будинки, побутові прилади, які керуються за допомогою смартфонів. Серед сучасних електронних засобів навчання виділяються:

- інформаційно-довідникові програмні засоби (онлайн-енциклопедії наприклад, Britannica, словники – Lingvo тощо);
- інформаційно-пошукові програмні засоби (мультимедійні портали, що містять тексти, аудіозаписи, метод. розробки, які використовуються при

навчанні іноземної мови – www.teachingenglish.org.uk та інші);

- демонстраційні програмні засоби (комп'ютерні програми PowerPoint, Prezi, пакет CorelDraw тощо);

- навчальні програмні засоби (мультимедійні навчальні курси та електронні підручники);

- програмні тренажери (напр., Oxford Living Grammar, Oxford Advanced Learner`s Dictionary та інші);

- методичні програмні комплекси та інтернет-платформи для створення гіпермедійних навчальних курсів викладачами (Moodle та інші);

- програмні засоби контролю (тестові середовища).

Існує три моделі використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному середовищі [Кадемія 2014, с. 235]:

1. ІКТ застосовуються на заняттях по мірі необхідності (використовуються на тому чи іншому етапі заняття для досягнення конкретних цілей). Модель може бути реалізована в кабінеті з одним комп'ютером, в комп'ютерному класі або за допомогою інтерактивних дошок та інтерактивних приставок.

2. Викладач комбінує самостійну роботу студентів та аудиторну роботу без використання комп'ютерів – наприклад, студенти виконують комунікативні завдання вдома в блозі, чаті, на сторінці групи в соціальній мережі чи вікісервісі).

3. Комп'ютерні програми та інтернет-ресурси використовуються для дистанційного навчання іноземним мовам. В основі цієї моделі лежить самостійна робота студентів, яка регулюється та контролюється заздалегідь встановленими проблемними задачами. Прикладом таких засобів можуть виступати різноманітні веб-квести. Обираючи ту чи іншу модель використання ІКТ в навчанні іноземної мови, викладач повинен пам'ятати про те, що вони є не самоціллю, а засобом активізації мовленнєвої діяльності студентів та залучення їх до змістовного іншомовного спілкування [Спірін 2009, с. 247].

Аналіз досліджень показує, що в силу недостатньої розробленості

методики застосування інформаційних технологій в самостійній роботі студентів в практиці формування іншомовної комунікативної компетенції існує ряд суперечностей між [Концепція 2016, с. 93]:

- соціальним замовленням на сучасних фахівців, які володіють іноземною мовою на рівні, що дозволяє брати участь у професійній міжкультурній комунікації і недостатньою розробленістю ефективної моделі формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів технічного ЗВО відповідно до сучасних вимог;

- освітнім потенціалом інформаційних технологій у формуванні цілісної іншомовної комунікативної компетентності й відсутністю інформаційного освітнього методичного забезпечення даного процесу в практиці навчання іноземної мови у технічному ЗВО;

- освітнім потенціалом самостійної роботи у розвитку іншомовної комунікативної компетенції студентів технічного ЗВО та недостатньою розробленістю освітніх інформаційних ресурсів, орієнтованих на професіоналізацію навчання, урахування різної мовної підготовки студентів технічного ЗВО. Комунікативна компетентність, тобто відповідність рівня професійної підготовки людини в комунікативній сфері професійним завданням, які стоять перед цією людиною [Вятютнев 2009, с. 123], обумовлюється специфікою соціальних ролей, що реалізуються суб'єктом у його житті. Істотний вплив на неї має професійна сфера комунікації людини, оскільки саме нею багато вчому визначається селективність комунікативних інтересів і специфічний характер ділового спілкування.

На наш погляд, без сформованої комунікативної компетентності, як базисного компонента культури спілкування, що є її ключовою соціально-психологічною умовою, неможливо досягти успіху в професійній діяльності та особистісному розвитку [Сохань 2003, с. 75].

У наш час неодмінною ознакою компетентності випускника технічного ЗВО виступає іншомовна комунікативна компетентність, й, зокрема, комунікативна компетентність в англійській мові, рівень якої

повинен дозволити фахівцям знати англійську мову в обсязі, необхідному для отримання інформації професійного змісту із зарубіжних джерел, володіти навичками загального і професійного спілкування цією мовою. Ці вимоги включають здатність до комунікації в усній і письмовій формі на іноземній мові й уміння вирішувати завдання міжособистісної й міжкультурної взаємодії. Для цього студенти повинні володіти певними знаннями (наприклад, знаннями мовних засобів) та вміннями (використовувати формули мовного спілкування, формулювання своєї точки зору і т. ін.), а також вміти співвідносити мовні засоби з конкретними ситуаціями міжкультурного мовного спілкування.

У формуванні у студентів комунікативної компетентності в англійській мові значний дидактичний потенціал мають інноваційні технології, такі, наприклад, як:

- когнітивно орієнтовані технології (діалогічні методи навчання, семінари-дискусії, проблемне навчання, когнітивні карти, інструментально-логічні тренінги тощо) [Гураль 2018, с. 235];

- діяльнісно орієнтовані технології (метод проєктів, контекстне навчання, організаційно-діяльнісні ігри, комплексні завдання імітаційно-ігрове моделювання соціальних процесів тощо) [Бутенко 2011, с. 87];

- особистісно орієнтовані технології (інтерактивні та імітаційні ігри, тренінги з розвитку тощо) [Гураль 2018, с. 97], інформаційні технології.

Зокрема, інформаційні технології дають можливість залучити студентів до іншомовної професійної діяльності, розвивати мовні навички та мовні вміння, користуватися електронними довідковими матеріалами. Застосування інформаційних технологій в навчанні іноземної мови дозволяє також вирішувати дидактичні завдання, спрямовані на формування іншомовної комунікативної компетентності [Бутенко 2011, с. 93].

Ефективність застосування інформаційних технологій в навчанні іноземної мови й, зокрема, англійської мови, реалізується переважно в процесі організації самостійної роботи студентів. Інформаційні технології забезпечують кожного студента індивідуальним робочим методом при

виконанні практичних робіт, інформаційними ресурсами, методичними і контролюючими матеріалами, тимчасовими ресурсами, можливістю індивідуалізації та диференціації процесу навчання (індивідуальні плани підготовки), високою мотивацією роботи з сучасними інформаційними технологіями.

Вирішення цього комплексного завдання відбувається упродовж усього періоду навчання іноземної мови у технічному ЗВО і вимагає використання раціональних і ефективних підходів і технологій, форм і методів навчання. У цьому контексті прийнято говорити про застосування нових інформаційно- комунікаційних технологій, активних методів навчання, диференційованого підходу. Однак базовим елементом є методи і прийоми навчання іноземної мови, які викладач використовує в аудиторії, безпосередньо працюючи зі студентами.

Знання та володіння студентами мовними засобами, застосування їх в комунікації залежить від того, наскільки ефективно цей матеріал був представлений, закріплений, відпрацьований. Закріплення і вдосконалення цих знань і умінь відбувається за допомогою інформаційно- комп'ютерних технологій, особливості застосування яких студентами технічного ЗВО ми маємо зараз розглянути [Вятютнев 2017, с. 75].

Особливості вивчення іноземних мов засобами інформаційно- комп'ютерних технологій обумовлені, по-перше, особливостями комп'ютера як пристрою, запрограмованого на використання цифрових технологій для вирішення різного роду завдань, і, по-друге, навичками людини, необхідними для використання комп'ютера і тих інформаційно- комп'ютерних технологій, які потрібні для досягнення мети, що полягає у вивченні іноземної мови [Бодальов 2016, с. 101]. Комп'ютерні технології дають можливість імітувати величезну кількість компетентностей, тому вони можуть бути застосовані до дуже багатьох сфер людської діяльності [Александрова 2018, с. 12], зокрема, до вивчення іноземних мов, яке вимагає від студента здійснення різноманітних процесів: читання, писання, запам'ятовування, слухання, говоріння тощо [Бутенко 2011, с. 93].

Але комп'ютерні технології та засоби мають різну структуру. Вивчаючи іноземну мову, студент вчиться працювати з різними комп'ютерними засобами, зокрема з комп'ютерними програмами. Усе існуюче програмне забезпечення можна поділити на такі види: комп'ютерні словники, електронні енциклопедії, програми комп'ютерного перекладу, автоматизовані навчальні курси, комп'ютерні мовні ігри, автоматизовані тестові системи [Ференчук-Піонтковська 2019, с. 124].

Працюючи з цими програмами, студент вчиться автоматизувати вирішення різних завдань, спрямованих на вироблення та вдосконалення в нього навичок, необхідних для вивчення іноземної мови за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій: наприклад, працює з комплексними документами, що включають в себе тексти, таблиці, схеми, малюнки і інше; працює з мультимедіа (аудіо та відео файлами тощо).

Розглянемо докладніше інформаційно-комп'ютерні технології й ті їх засоби, які застосовуються при формуванні комунікативної компетентності в англійській мові.

Інформаційно-комп'ютерні технології – це сукупність методів, засобів і прийомів, використовуваних за допомогою комп'ютера для відбору, обробки, зберігання, подання, передавання різних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності [Ткачук 2013, с. 193]. Саме завдяки інформаційно-комп'ютерним технологіям можливо, на нашу думку, вирішувати цілий ряд завдань, що постають в процесі формування комунікативної компетентності в англійській мові, наприклад:

- 1) формувати й удосконалювати вміння й навички читання, використовуючи безпосередньо матеріали Інтернет-мережі різного рівня складності, що дозволяє студенту планувати свою навчальну діяльність, контролювати й регулювати її;
- 2) на основі автентичних звукових текстів удосконалювати вміння аудіювання;
- 3) поповнювати свій словниковий запас лексикою іноземної мови;

4) за допомогою тестів, в тому числі в режимі online, удосконалювати знання з граматики;

5) формувати навички мислення;

б) формувати навички спілкування шляхом використання іноземної, що дозволяє розширити коло спілкування, що є необхідним для формування комунікативної компетентності в англійській мові.

Це досягається шляхом використання різного роду комп'ютерних програм, зокрема мультимедійних програм.

Мультимедіа це взаємодія візуальних і аудіо ефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, вони об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео в одному цифровому поданні [Варій 2017, с. 7]. Мультимедійні програми надають доступ до різних видів умовного матеріалу: статей, художньої літератури, матеріалів інформаційних сайтів, словників тощо [Василевич 2013, с. 54]. Використовуючи такі програми, студент може сам обирати формат, спосіб і темп роботи з навчальним матеріалом. Це допомагає формуванню вміння знаходити оптимальний режим навчання в залежності від особливостей студента [Варій 2017, с. 53].

Результати здійснення навчального процесу з використанням сучасних комп'ютерних технологій при формуванні комунікативної компетентності в англійській мові показують, що:

1) застосування інформаційно-комп'ютерних технологій сприяє більш активному і свідомому засвоєнню студентами знань, необхідних для формування комунікативної компетентності в англійській мові;

2) комп'ютерні програми створюють позитивне ставлення студентів до навчального матеріалу, який студент використовує для формування комунікативної компетентності в англійській мові;

3) впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес дозволяє посилити внутрішню мотивацію до формування комунікативної компетентності в англійській мові;

4) навчальні та контролюючі програми, програми-тести стимулюють

інтерес студентів до навчальної діяльності, сприяють формуванню логічного, творчого мислення, розвитку здібностей студентів, необхідних для формування комунікативної компетентності в англійській мові.

Отже, можна зробити висновок, що, працюючи за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій над формуванням комунікативної компетентності в англійській мові, студент технічного ЗВО набуває та вдосконалює свою професійну компетентність, невід'ємними складовими якої, окрім досягнення певного рівня знання цієї мови, є [Варій 2017, с. 59]:

- здатність планувати свою трудову діяльність, контролювати і регулювати її, розуміння логіки рішень, в тому числі й нестандартних (креативність), гнучке теоретичне і практичне мислення;

- компетентність у досягненні мети, якою є формування комунікативної компетентності в англійській мові, і яка є важливим ресурсом успіху, прагнення до високої якості своєї роботи, впевненість у собі, оптимізм

Разом із тим, практичний досвід навчання свідчить про те, що вищою школою в процесі мовної підготовки часом не в належній мірі враховуються особливості професійної сфери, в якій буде здійснювати свою діяльність випускник, у зв'язку з чим студентами не до кінця усвідомлюється значимість їхньої комунікативної компетентності в англійській мові для їх подальшого становлення в якості конкурентного фахівця.

На наш погляд, цю проблему слід вирішувати шляхом інтеграції у зміст і технологію формування комунікативної компетентності в англійській мові у студентів технічного ЗВО структурних компонентів професійної підготовки (установок, мотивів, знань, навичок, досвіду, компетентностей), чим і має бути забезпечена успішність формування у них ключових компетентностей при вивченні англійської мови.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

2.1 Організація та методика дослідження

Вивчення проблеми формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вчителів у сучасній вищій школі в науковій та психолого-педагогічній літературі дало нам можливість проаналізувати стан цієї проблеми. В ході нашої роботи вирішувалися наступні завдання:

- виявити емоційне ставлення майбутніх вчителів до навчальної діяльності;
- визначити мотивацію студентів до навчальної діяльності;
- з'ясувати ставлення майбутніх вчителів до використання мультимедійних технологій у навчальному процесі;
- встановити, як майбутні вчителі володіють інформаційно-комунікативними технологіями;
- визначити рівні сформованості інформаційно-комунікативної компетентності засобами мультимедійних технологій у майбутніх вчителів іноземних мов.

Для виконання поставлених завдань були використані такі методи педагогічних досліджень: спостереження, анкетування, бесіда, тестування, статистичні та математичні методи.

База дослідження. Для дослідження взяли участь 50 майбутніх вчителів іноземної мови, котрі навчаються у Львівському національному університеті.

Метод спостереження застосований нами, дав можливість вивчити педагогічні явища, з метою визначення певних умов, знань, подій, обставин, а також змісту цих явищ. За допомогою цього методу ми вивчили зовнішні прояви почуттів, поведінку майбутніх вчителів іноземних мов під час навчально-виховного процесу. В ході дослідження ми виявили переваги та недоліки методу спостереження. До переваг ми відносимо природність вияву педагогічних явищ. До недоліків ми відносимо пасивну позицію дослідника, тобто дослідник не як не може впливати на явище, що вивчається; потребує багато часу.

В ході нашого дослідження ми використали цей метод, для того щоб познайомитись з студентами, дізнатися їх рівень активності на заняттях, як вони взаємодіють в системі «викладач-студент», «студент-студент», психологічний мікроклімат в аудиторії, оскільки він впливає на активність, психологічний мікроклімат в аудиторії, оскільки він впливає на активність, мотивацію, емоційний стан студентів у навчально-виховному процесі.

Для того, щоб виявити мотивацію студентів до навчальної діяльності, ми застосували метод анкетування, письмово опитати майбутніх вчителів іноземної мови. Анкета була розроблена з метою виявлення внутрішньої та зовнішньої мотивації майбутніх вчителів до навчальної діяльності. Ми застосували метод анкетування, тому, що треба описати певну кількість майбутніх вчителів за короткий проміжок часу.

Метою анкети було дізнатися, які мотиви впливають на навчально-пізнавальну діяльність майбутніх вчителів. До структури мотивів належать: пізнавальні, соціальні, професійні.

Зміст анкети в наступному: респондентам було запропоновано 34 твердження відносно мотивів навчальної діяльності, які вони мали оцінити за значущістю: 5 балів – дуже значимий мотив, 3-4 бали – значимий, 0-2 – не значимий.

Анкета визначення мотивації майбутніх вчителів до навчальної діяльності

Що спряло вашому вибору даної спеціальності?

1. Безкоштовний вступ, низька оплата за навчання
2. Заняття іноземними мовами
3. Бажання отримати вищу освіту
4. Сімейні традиції, бажання батьків
5. Поради друзів, знайомих
6. Престиж, авторитет ВНЗ та факультету

Інтерес до професії:

1. Найкращі здібності саме в цій галузі
2. Прагнення прожити безтурботний період життя
3. Можливість спілкуватися з людьми в процесі трудової діяльності
4. Випадковість
5. Бажання отримати знання, які можна використовувати в житті. Що є найбільш значущим для Вас у вашому навчанні?
6. Успішно продовжувати навчання на наступних курсах
7. Успішно вчитися, складати іспити на «добре» та «відмінно»
8. Отримати глибокі та міцні знання
9. Бути постійно готовим до чергових занять
10. Не відставати від сокурсників
11. Виконувати наявні вимоги
12. Заслужити повагу викладачів
13. Бути прикладом для сокурсників
14. Домогтися схвалення оточуючих
15. Уникнути осуду та покарання за погане навчання
16. Отримати інтелектуальне задоволення
17. Отримання диплому дає вам можливість
18. Досягнути соціального визнання, поваги
19. Самореалізації
20. Мати гарантію стабільності
21. Отримати цікаву роботу

22. Отримати високооплачувану роботу
23. Працювати у державних структурах
24. Працювати у приватних структурах.
25. Відкрити власну справу
26. Навчання у аспірантурі
27. Самовосконалення
28. Диплом сьогодні нічого не дають.

2.2. Організація дослідження

Середні значення отриманих результатів представлені в таблиці 2.1.

Мотивації студентів до навчальної діяльності

Таблиця 2.1.

Мотивація	Бали
Що сприяло Вашому вибору даної спеціальності?	
1. Безкоштовний вступ, низька оплата за навчання	1,7
2. Заняття іноземними мовами	1,8
3. Бажання отримати вищу освіту	3,7
4. Сімейні традиції, бажання батьків	3,3
5. Поради друзів, знайомих	3,3
6. Престиж, ВНЗ та факультету	1,2
7. Інтерес до професії	3,3
8. Найкращі здібності саме в цій галузі	3,7

9. Прагнення прожити безтурботний період життя	1,2
10. Можливість спілкуватись з людьми в процесі трудової комунікації	2,3
11. Випадковість	
12. Бажання отримати знання, які можна використовувати в житті	1,0
13. Що є найбільш значущим для Вас у вашому навчанні?	3,8
13. Успішно продовжувати навчання на наступних курсах	
14. Успішно вчитися, складати іспити на «добре» та «відмінно»	3,4
15. Отримати глибокі та міцні знання	3
16. Бути постійно готовим чергових занять	3,7

Із таблиці 2.1. видно по результатам анкетування, що внутрішня навчальна мотивація майбутніх вчителів іноземних мов має наступні характеристики: вони мають високий навчально-пізнавальний інтерес, який був набутий в процесі навчання; обираючи майбутню професію всі майбутні вчителі іноземних мов зазначили, що вони перш за все бажають отримати вищу освіту, найменше на них вплинуло навчання в профільних класах; у процесі навчання головною метою є набути глибокі знання, проте уникнення осуду та покарання за неуспішність майбутні вчителі не розглядають як навчальний мотив; майбутні вчителі вважають, що отримавши диплом це дасть їм можливість самореалізуватися, всі опитані не зацікавлені у вступі до аспірантури та не планують пов'язувати життя з науковою діяльністю; майбутні викладачі надають перевагу завданням високої складності; висока

когнітивна гнучкість у навчальній діяльності; творчо вирішують поставлені завдання.

До зовнішніх мотивів навчальної діяльності майбутніх вчителів іноземних мов належать: сімейні традиції та престиж обраної професії; бажання отримати повагу викладачів, бути готовим до навчальних занять; отримання хорошої та високооплачуваної роботи; можливість до самовдосконалення; отримати роботу у державних структурах не є зовнішнім мотивом до навчальної діяльності.

Для того, щоб виявити як майбутні вчителі володіють інформаційно-комунікативними технологіями, нами був запропонований тест, метою якого було визначити, які знання мають вчителі з інформаційних технологій.

Метод тестування ми застосували тому, що це дозволить швидко опрацювати отримані результати, дозволяє одразу опитати велику кількість майбутніх вчителів іноземних мов, зручно використати математичні методи для обробки отриманих результатів. Нами був запропонований до виконання тест, що дозволить виявити, як володіють майбутні вчителі інформаційними технологіями. Тест мав показати рівень володіння засобами інформаційно-комунікаційних технологій майбутніх вчителів, наскільки студенти володіють основними знаннями з інформаційних технологій чи можуть вони застосовувати їх на практиці.

Тест на володіння інформаційно-комунікативними технологіями

1. До зовнішніх пристроїв належить:

а) арифметико-логічний пристрій

б) центральний процесор

в) принтер

г) оперативна пам'ять

2. Яку групу клавіш можна використовувати, щоб ввести ім'я друга?

а) Буквено-цифрові

б) Цифрові в) Функціональні г) Командні

3. Яка з цих одиниць виміру інформації найбільша?

- а) Кілобайт
- б) Гігабат
- в) Мегабайт
- г) Біт

4. Основна характеристика процесора:

- а) частота
- б) пам'ять
- в) надійність
- г) розмір

5. З якого носія інформації причитування відбувається за допомогою лазерного промені?

- а) вінчестер
- б) магнітні диски
- в) CD-R

6. Для виклику контекстного меню виділеного об'єкту необхідно натискати:

- а) праву кнопку
- б) ліву кнопку

7. Комп'ютер – це

- а) пристрій для роботи з текстами
- б) електронний обчислювальний пристрій для обробки чисел та зберігання інформації будь-якого виду

- в) багатофункціональний електронний пристрій для роботи з

8. Дисковод – це пристрій для:

- а) обробки команд виконуваної програми
- б) читання запису даних із зовнішнього поля
- в) довготривале зберігання інформації

9. Поясніть принцип дії програм архіваторів

- а) переписують вміст файлів в один файл
- б) стискають об'єм файлів і зберігають їх у вигляді архівного файлу

в) використовуються для копіювання інформації на дискети

10. Що таке архівація даних?

а) збільшення об'єму файлу в порівнянні з початковим

б) зменшення об'єму даних і переміщення в архів

в) тимчасове зберігання інформації у вигляді особливого файлу

11. Що таке розархівування файлу?

а) витягання файлів з архіву

б) переміщення файлів в архів

в) тимчасове зберігання інформації у вигляді особливого файлу

12. Що необхідно мати для перевірки на вірус жорсткого диска?

а) захищену програму

б) завантажувальну програму

в) файл з антивірусною програмою

г) антивірусну програму, встановлену на комп'ютер

13. Тип інформації, що зберігається, у файлі можна визначити за.

а) іменем файлу

б) розширенням файлу

в) назвою каталогу

г) організацією файлової структури

14. Що з перерахованого не є приладом зовнішньої пам'яті?

а) накопичувач на гнучкому магнітному диску

б) накопичувач на лазерному диску

в) накопичувач на жорсткому магнітному диску

г) мікропрограма завантаження комп'ютера

15. Який тип принтерів є найбільш продуктивним?

а) матричний принтер

б) струменений принтер

в) лазерний принтер

16. Маніпулять «Миша» є:

а) пристроєм збереження

- б) пристроєм виводу
- в) пристроєм введення (управління)

20. Ярлики створюються для:

- а) дизайну
- б) автоматичного налаштування додатків
- в) швидкого запуску документа або програми

Проаналізувавши відповіді майбутніх вчителів іноземних мов, ми зробили висновок: 45 % майбутніх вчителів є активними користувачами інформаційно-комунікативних технологій. Майбутні вчителі мають певні знання, вони вміють користуватися вже існуючими посібниками з інформаційно-комунікаційних технологій для виконання додаткових операцій з програмними засобами, спілкуватися за допомогою електронної пошти, передавати за допомогою електронної пошти потрібну інформацію, використовувати та створювати таблиці, застосовувати засоби для створення презентацій за допомогою Microsoft Power Point, використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій на різних етапах навчального процесу.

Певні знання та навички у роботі із засобами інформаційно-комунікативних технологій мають 35% майбутніх вчителів. Вони вміють спілкуватися за допомогою електронної пошти, передають за допомогою електронної пошти потрібну інформацію для вирішення освітніх задач, використовують та створюють таблиці, застосовують засоби для створення презентацій за допомогою Microsoft Power Point, використовують засоби інформаційно-комунікаційних технологій на різних етапах навчально-виховного процесу.

На жаль серед майбутніх вчителів 20% не використовують комп'ютер, як засіб інформаційно-комунікативних технологій, з метою самоосвіти та для покращання своїх знань, умінь і навичок при вивченні іноземної мови.

На основі методів анкетування, тестування, спостереження ми визначили рівні сформованості інформаційно-комунікативної

компетентності майбутніх вчителів іноземних мов: високий рівень, середній рівень та низький рівень.

Ми прийшли висновку, що майбутні вчителі, з високим рівнем інформаційно-комунікативної компетентності мають стійкий інтерес та позитивне відношення до використання інформаційно-комунікативних технологій навчальної діяльності, вони впевнені у їх використанні, майбутні вчителі прагнуть самовдосконалення у роботі з інформаційно-комунікаційними засобами навчання.

Можна зробити висновок, що майбутні вчителі ознайомлені з сучасними інформаційно-комунікативними засобами, що застосовуються в навчально-виховному процесі та процесі комунікації, в них сформовані практичні уміння та навички розв'язувати поставлені перед ними професійні завдання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій для підчищення рівня продуктивності ефективності навчальної діяльності.

Майбутні вчителі з середнім рівнем сформованості інформаційно-комунікаційних технологій показують інтерес і позитивне відношення до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності, вони впевнені в успішному застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні іноземних мов та прагнуть самовдосконалення під час навчально-виховного процесу. Але вони мають певні прогалини у власних знаннях, які пов'язані з сучасним застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, які на рівні користувача, також із спеціальними засобами, що застосовуються під час вивчення іноземних мов. На цьому рівні майбутні викладачі мають певні труднощі з виконанням завдання, які передбачають застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Низький рівень сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності характеризує майбутніх фахівців, як тих хто має низький інтерес до використання інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення іноземних мов, ціленаправлено не використовують інформаційно-комунікаційних технологій для вивчення іноземних мов. Майбутні

викладачі майже нічого не знають про сучасні інформаційно-комунікаційні засоби навчання та як вони використовуються для покращення знань із іноземної мови. Вони не враховують особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчання, в них відсутні практичні навички та вміння виконання завдань, їм важко використовувати інформаційно-комунікаційні технології для підвищення ефективності навчання. Результати представлені в таблиці 2.2.

Рівні сформованості інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вчителів

Таблиця 2.2.

Рівні	Відсоток
Високий	34,2
Середній	51,4
Низький	14,4

Отже, опрацювавши всі дані анкет та тестування, щодо сформованості інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вчителів, ми можемо зробити висновок, що отримані дані дали позитивний результат. Ми отримали достовірну інформацію, щодо рівня сформованості інформаційно-комунікативної компетентності та готовності використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення іноземних мов.

2.2.1 Структурно-функціональна модель формування інформаційно комунікативної компетентності майбутніх вчителів засобами мультимедійних технологій навчання. Період сучасного розвитку суспільства характеризується значним впливом на нього інформаційних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності. Процес інформатизації неминуче проникає і в сферу освіти, вимагаючи застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій в навчальному процесі. Це позначається на підготовці майбутніх вчителів.

Можна констатувати, що сучасна школа поступово оновлюється програмним забезпеченням, електронними підручниками, новим обладнанням (комп'ютери, проектори, інтерактивні дошки та ін.) та ін. [Гураль 2018, с. 39].

Однак, як показує практика, вчитель не завжди може оптимально використовувати це в освітньому процесі. Впровадження ІКТ професійну діяльність вчителя є сьогодні необхідним. При цьому навички роботи в сфері ІКТ мають формуватися ще в середній та вищій школі.

Широке застосування ІКТ в освіті визначається цілою низкою чинників. По-перше, впровадження ІКТ в освіту істотно прискорює передачу знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої. По-друге, сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання і освіти, дозволяють людині успішніше і швидше адаптуватися до навколишнього середовища і тим, що відбувається соціальним змінам. Це надає кожній людині можливість отримувати необхідні знання як сьогодні, так і в майбутньому постіндустріальному суспільстві.

По-третє, активне і ефективно впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення системи освіти, відповідає вимогам інформаційного суспільства та процесу реформування традиційної системи освіти в світлі вимог сучасного суспільства:

- виконувати діяльність по збору, обробці, передачі і зберіганню інформаційного ресурсу з метою автоматизації процесу використання методичного забезпечення в навчальному процесі;

- оцінювати і реалізовувати можливості електронних освітніх ресурсів і розміщених в мережі Інтернет інформаційних ресурсів освітнього призначення;

- організовувати інформаційну взаємодію між учасниками освітнього процесу і інтерактивним засобом, що функціонує на базі засобів ІКТ;

- створювати і використовувати діагностуючі методики контролю і оцінки рівня знань учнів, їх просування в навчанні з використанням засобів

ІКТ;

- здійснювати освітню діяльність з використанням засобів ІКТ в аспектах, що відображають особливості конкретного навчального предмета.

На підставі ролі і місця ІКК у майбутніх вчителів виділимо такі функції [Пошетун 2005, с. 26]:

- 1) пізнавальну - доповнення і поглиблення вже наявних системи знань, умінь, навичок, способів і досвіду професійної діяльності;
- 2) розвиваючу - розвиток професійної компетентності, в тому числі інтелекту, здібностей, самостійності, ініціативи та ін., тобто прагнення до всебічного і гармонійного розвитку особистості, професіоналізму;
- 3) оціночну - оцінювання та реалізація свого потенціалу, своїх професійних здібностей, перспектив, освітньої та професійної траєкторії, усвідомлення особистого сенсу безперервного саморозвитку для успішності в сучасному світі;
- 4) адаптивну - адаптація до умов і діяльності в сучасному світі, відповідність вимогам соціального замовлення, вимогам професійного стандарту, конкурентоспроможність на ринку праці.

Для організації ефективного процесу формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вчителів засобами мультимедіа доцільно розробити його модель, яка включає логічно й змістовно взаємозалежні і взаємозумовлені структурні елементи.

Виходячи з положення про те, що модель повинна бути технологічною, відображати алгоритм діяльності з організації процесу формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вчителів, а також зважаючи на те, що розвиток ІКК розглядається нами з позицій методу педагогічного моделювання, нами було розроблено структурно-функціональну модель, яка сприятиме виявленню сутнісних характеристик ІКК через розкриття її структури, а також розкриття функціональної спрямованості кожного компонента.

Структурно-функціональна модель формування ІКК містить цільовий

(генеральна мета, завдання), базовий (принципи і підходи формування ІКТ-компетентності), змістовно-технологічний (зміст, організаційні форми і засоби) і оціночно-результативний (критерії, діагностичний інструментарій, рівні сформованості ІКК) блоки. Уточнимо зміст кожного з виділених блоків розглянутої моделі.

Цільовий блок визначає функції інших блоків і представлений двома компонентами: основна мета і завдання. Основна мета – сформувати ІКТ компетентність ІКК майбутнього фахівця, конкретизується завданнями:

1. Формувати мотивацію до отримання знань, умінь і навичок у сфері ІКТ, усвідомлення можливостей ІКТ в навчальній і професійній діяльності.
2. Формувати вміння і готовність працювати з інформаційним ресурсом (створювати, зберігати, оцінювати ефективність, реалізовувати і ін.).
3. Формувати навички створення інформаційних ресурсів (навчальних, контролюючих, коригувальних і ін.).
4. Формувати готовність здійснювати освітню діяльність з використанням засобів ІКТ з урахуванням особливостей конкретного навчального предмета.
5. Формувати здатність організовувати інформаційну взаємодію між учасниками освітнього процесу і інтерактивним засобом за допомогою ІКТ.

Крім того, модель включає в себе такі етапи:

- діагностичний (має наскрізний характер, дозволяє відстежувати результативність процесу на всіх етапах, реалізується через первинну, проміжні і підсумкову діагностики);
- формувально-технологічний (реалізується через спеціальну поетапну програму формування інформаційно-комунікативної компетентності);
- коригувальний (має лінійно-зворотній характер і дозволяє
- вносити зміни в процес формування інформаційно

комунікативної компетентності на всіх етапах реалізації програми) компоненти; характеризується системністю, варіативністю змісту, зв'язком із зовнішнім інформаційним середовищем і практичною спрямованістю; реалізується з урахуванням принципів гуманістичної спрямованості, інтегрованості, етапності, прогностичності та технологічності.

Базовий блок моделі включає в себе принципи формування ІКК майбутнього вчителя іноземних мов: цілісності, безперервності, діяльності, саморозвитку; методологічні підходи: компетентнісний [Зимня 2003, с. 4; Селевко 2008, с. 43; Серіков 2012, с. 23; Хуторський 2011, с. 19], діяльнісний [Божович 2001, с. 3; Єпішева 2019, с. 32; Леонтьєв 2006, с. 23; Рубінштейн 2003, с. 2], особистісно-орієнтований [Бондаревська 2004, с. 172; Кульневич 2005, с. 72; Серіков 2012, с. 28; Якиманська 2010, с. 105], проблемний підхід [Куписевич 2013, с. 65; Лернер 2020, с. 12; Матюшкін 2008, с. 14; Махмутов 2016, с. 87].

Принцип цілісності полягає в наступному: формування всіх складових ІКК має носити цілісний характер, необхідно одночасно приділяти увагу всім і кожному компоненту ІКК майбутнього вчителя. При цьому даний процес повинен носити міждисциплінарний характер.

Принцип безперервності полягає в наступному: в зв'язку з постійним вдосконаленням інформаційних технологій сформована навіть на найвищому рівні ІКК вимагає безперервного вдосконалення.

Принцип діяльності полягає в наступному: формування та прояв ІКК відбувається безпосередньо в досвіді власної перетворювальної діяльності майбутнього вчителя.

Принцип саморозвитку полягає в наступному: в процесі формування ІКК майбутнього вчителя необхідне створення умов, що сприяють підтриманню прагнення до осмислення особистісної значущості придбання зазначеної компетентності, потреби в реалізації свого потенціалу, безперервному професійному саморозвитку.

Функціями базового блоку структурно-функціональної моделі

формування ІКК майбутнього фахівця є:

- 1) забезпечувати уявлення про процес комплексного оволодіння ІКК випускника, що має особистісно-діяльнісний характер;
- 2) надавати можливість конструювати цілі, зміст освіти і освітні технології в системному вигляді, орієнтовані на процес формування ІКК майбутнього вчителя.

Вибрані підходи і принципи визначають наповнення змістовно-технологічного блоку структурно-функціональної моделі формування ІКК (структура і зміст ІКК, організаційні форми і засоби). У структурі ІКК ми (традиційно в рамках компетентнісного підходу) виділяємо мотиваційний, когнітивний і діяльнісний компоненти.

Мотиваційний компонент містить потреби і мотиви до отримання знань, умінь і навичок у сфері ІКТ, освіти та самоосвіти в галузі використання ІКТ в навчальній і професійній діяльності. Серед регулюючих функцій мотиваційного компонента ми виділяємо: заохочувальний (перш, ніж особистість почне діяти, вона повинна увійти в стан активності); змістотворний (залежить від надання даного виду діяльності глибокого особистісного сенсу); організуючий (пов'язаний з цілепокладанням: усвідомлені мотиви можуть перетворитися в мотиви-мети).

Когнітивний компонент включає в себе знання апаратного і програмного забезпечення (основні пристрої комп'ютера; види програмного забезпечення); знання про комп'ютерні мережі й інтернет (поняття локальної мережі, навігація в мережі до загальних ресурсів, права доступу, роботи з файлами і принтерами в мережі; програмні засоби перегляду веб-сторінок, основні принципи пошуку інформації в мережі інтернет та ін.); знання про можливості та особливості застосування сучасних ІКТ в процесі навчання, включаючи питання забезпечення інформаційної безпеки (комп'ютерні віруси; основні методи забезпечення безпеки, поняття про резервне копіювання і відновлення інформації та ін.), знання про можливості пакетів прикладних програм.

Діяльнісний компонент - навички роботи з внутрішніми та периферійними пристроями комп'ютера; роботи з інформаційно-телекомунікативними мережами; робота з файлами і папками; навички дій при збоях; використання довідкової системи; управління електронною поштою; робота з офісним програмним забезпеченням (роботи в текстовому редакторі; з електронними таблицями; підготовка презентацій; використання графічних об'єктів в електронних документах; робота з базами даних), володіння пакетами прикладних програм та ін.

Серед організаційних форм і засобів формування ІКК майбутнього педагога ми виділяємо [Кобзар 2016, с. 30]:

а) розумне поєднання очної підготовки та самостійної роботи учнів на основі матеріалів (підготовлених викладачем), розрахованих на дистанційну освіту;

б) створення студентами мультимедійної продукції в процесі підготовки до практичних, семінарських і лабораторних занять (презентацій, відеофрагментів, веб-сторінок, електронного портфоліо бакалавра і ін.) і регулярне використання ІКТ-пристроїв (комп'ютер, принтер, сканер, проектор та ін.) на заняттях;

в) використання в освітньому процесі різного роду комунікацій (обмін усними, письмовими та звуковими повідомленнями, виступ перед аудиторією дистанційно, виступ з аудіо- та відеопідтримки, обговорення на форумі і ін.), тобто організація різноманітної освітньої взаємодії в інформаційному просторі освітнього закладу (в тому числі знайомство бакалаврів з інформаційним простором сучасної школи).

Функціями змістовно-технологічного блоку структурно-функціональної моделі формування ІКК студента іноземних мов є:

1) екстенсивна - накопичення, придбання нових знань, умінь, навичок, досвіду діяльності в галузі використання ІКТ в освітньому процесі;

2) орієнтування - поінформованість про сучасні засоби ІКТ, їх можливості в навчальному процесі, позиціонування себе в професії та суспільстві за допомогою засобів ІКТ;

3) саморозвитку - вдосконалення особистої картини світу, свого професійного досвіду, творчих якостей, формування ІКТ-грамотності та професійної компетентності; подолання професійної вузькості;

4) комунікативна - встановлення зв'язків між різними учасниками освітнього процесу, науками, професіями;

5) омолодження - подолання інерції власного мислення, попередження застою в суспільній позиції;

б) психологічна - збереження повноти буття, почуття причетності просуванню людства в області процесів інформатизації (в тому числі, в освіті).

Оціночно-результативний блок структурно-функціональної моделі ІКК випускника педагогічної освіти складають критерії, діагностичний інструментарій та рівні сформованості ІКК.

Критеріями при створенні діагностичного інструментарію для вимірювання рівня сформованості ІКК випускника виступили:

а) навички роботи з інформаційними ресурсами (збір, обробка, передача, зберігання) в навчальному процесі;

б) орієнтування в різноманітті електронних освітніх ресурсів, в тому числі розміщених в мережі Інтернет;

в) використання різних форм інформаційної взаємодії між учасниками навчального процесу та інтерактивним засобом, що функціонує на базі засобів ІКТ;

г) досвід створення і використання методичного забезпечення навчального процесу, що діагностують методик контролю і оцінки рівня засвоєння знань учнів з використанням засобів ІКТ;

д) використання засобів ІКТ в освітньому процесі в аспектах, що відображають особливості конкретного навчального предмета. ІКК майбутнього вчителя іноземної мови може бути сформована на трьох рівнях:

Загально- користувальний:

- використання прийомів і дотримання правил роботи із засобами ІКТ, усунення неполадок, техніки безпеки та ін.;

- дотримання етичних і правових норм використання ІКТ;
- володіння аудіовідеотекстовою комунікацією (двосторонній зв'язок, конференція, миттєві і відкладені повідомлення, автоматизовані корекція тексту і переклад між мовами);
- навички пошуку в Інтернеті і базах даних;
- систематичне використання наявних навичок в повсякденному і професійному контексті.

Загально-педагогічний:

- усвідомлення доцільності використання ІКТ на уроці;
- готовність і здатність ефективно використовувати ІКТ в освітньому процесі, в т.ч. при розробці уроків, для моніторингу розвитку учнів, для взаємодії з колегами або батьками і ін.;
- використання ІКТ для організації допомоги учням, для навчання на дистанційних курсах і обміну педагогічним досвідом; навички використання ІКТ для організації соціальної діяльності учнів.

Предметно-орієнтований:

- здатність оцінювати якість цифрових освітніх ресурсів повідношенню до заданих освітнім завданням їх використання;
- досвід постановки і проведення експерименту в віртуальних лабораторіях свого предмета;
- навички обробки числових даних за допомогою інструментів комп'ютерної статистики та візуалізації;
- знання якісних інформаційних джерел свого предмета;
- освоєння спеціалізованих технологій і ресурсів,
- розроблених відповідно до вимог до змісту свого навчального предмета, готовність до їх впровадження в освітню діяльність.

Оціночно-результативний блок структурно-функціональної моделі формування ІКК майбутніх вчителів іноземної мови має наступні функції:

- 1) відображає і розвиває особистісні смисли бакалавра в напрямку використання ІКТ в освітньому процесі;

- 2) характеризує діяльнісний компонент ІКК майбутнього вчителя, ступінь його практичної підготовленості;
- 3) визначає мінімальний досвід професійної діяльності майбутнього вчителя, задає інтегральні характеристики якості професійної підготовки учнів;
- 4) дозволяє побудувати чіткі вимірювачі з перевірки успішності оволодіння ІКК майбутніх вчителів.

Таким чином, процес формування ІКК майбутнього вчителя іноземної мови носить розвиваючий характер. В кінцевому рахунку вчитель – повинен мати предметно орієнтовану ІКК, тобто вміти освоювати спеціалізовані технології та ресурси, розроблені відповідно до вимог до змісту того чи іншого навчального предмета, і також формувати готовність до їх ефективного впровадження в освітню діяльність.

Готувати до ефективного використання ІКТ у професійній діяльності необхідно ще зі студентської лави. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є реалізація запропонованої структурно-функціональної моделі щодо формування інформаційно-комунікативної компетентності засобами мультимедіа у навчально-виховному процесі.

ВИСНОВКИ

Грунтуючись на проведеному аналізі наукових підходів до інтерпретації сутності комунікативної компетентності, ми вважали за необхідне уточнити це поняття, враховуючи проблематику нашого дослідження. Так, під комунікативною компетентністю здатність певну сукупність знань, вмінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування та вимагає чіткого орієнтування в професійній ситуації і вибору саме тих засобів спілкування, які є для її розв'язання найбільш ефективними.

Таким чином, комунікативна компетентність забезпечує ефективну ділову взаємодію, із необхідністю укладати систему професійно важливих якостей.

Отже, проаналізовані нами публікації вітчизняних і іноземних вчених свідчать про те, що в науковій літературі не існує єдиного визначення поняття комунікативної компетентності.

Отже, можна зробити висновок, що, працюючи за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій над формуванням комунікативної компетентності в англійській мові, студент технічного ЗВО набуває та вдосконалює свою професійну компетентність, невід'ємними складовими якої, окрім досягнення певного рівня знання цієї мови.

Нами було проведено дослідження використання інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови.

Для виконання поставлених завдань були використані такі методи педагогічних досліджень: спостереження, анкетування, бесіда, тестування, статистичні та математичні методи.

База дослідження. Для дослідження взяли участь 50 майбутніх вчителів іноземної мови, котрі навчаються у Львівському національному університеті.

По результатах анкетування видно, що навчальна мотивація майбутніх

вчителів іноземних мов має наступні характеристики: вони мають високий навчально-пізнавальний інтерес, який був набутий в процесі навчання; обираючи майбутню професію всі майбутні вчителі іноземних мов зазначили, що вони перш за все бажають отримати вищу освіту, найменше на них вплинуло навчання в профільних класах; у процесі навчання головною метою є набути глибокі знання.

Проаналізувавши відповіді майбутніх вчителів іноземних мов, ми зробили висновок: 45 % майбутніх вчителів є активними користувачами інформаційно-комунікативних технологій. Майбутні вчителі мають певні знання, вони вміють користуватися вже існуючими посібниками з інформаційно-комунікаційних технологій для виконання додаткових операцій з програмними засобами, спілкуватися за допомогою електронної пошти, передавати за допомогою електронної пошти потрібну інформацію, використовувати та створювати таблиці, застосовувати засоби для створення презентацій за допомогою Microsoft Power Point.

Певні знання та навички у роботі із засобами інформаційно-комунікативних технологій мають 35% майбутніх вчителів. Вони вміють спілкуватися за допомогою електронної пошти, передають за допомогою електронної пошти потрібну інформацію для вирішення освітніх задач, використовують та створюють таблиці, застосовують засоби для створення презентацій за допомогою Microsoft Power Point, використовують засоби інформаційно-комунікаційних технологій на різних етапах навчально-виховного процесу.

Нажаль серед майбутніх вчителів 20% не використовують комп'ютер, як засіб інформаційно-комунікативних технологій, з метою самоосвіти та для покращання своїх знань, умінь і навичок при вивченні іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Александрова С. А. Професійна-комунікативна компетентність. Тексти лекцій. Харків : ХНАМГ, 2008. 56 с.
2. Артеменко Т. М. Комунікативна компетентність як основа комунікативно-інтерактивного процесу навчання іноземної мови. Іншомовна комунікативна компетентність у фаховій діяльності: матеріали Міжуніверситетського науково-практичного семінару (Харків, 27 листопада 2018 р.). Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018. С. 10–14.
3. Білоцерковець А. Новітні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ. Одеса : Одеський нац. університет імені І. І. Мечникова, 2017. С. 21–22.
4. Бодальов А. А. Психологічне спілкування. Москва : Изд-в Інститут практичної психології : Модек, 2015. 256 с.
5. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні : підручник. Київ : КНЕУ, 2004. 383 с.
6. Бутенко Т. О. Формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін. Харків : Треант, 2011. 20 с.
7. Варій М. Й. Загальна педагогіка: підручн. для студ. психолог. і педагог. спец. 2-ге видан., виправ. і доп. Київ : Центр учбової літ., 2007. 968 с.
8. Василевич А. П. Проблемы измерения языковой компетенции. Лингвистические основы преподавания языка. Москва : Наука, 2013. С. 113–137.
9. Вятютнев М. Н. Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах. Русский язык за рубежом. Москва : Спутник, 1977. № 6. С. 38–45.
10. Гениева Е. Ю. Библиотека как центр межкультурной коммуникации. Москва : Рос. полит, энцикл. 2005. 208 с.

11. Гершунский Б. С. Компьютеризация в сфере образования. Проблемы и перспективы. Москва : Педагогика, 2017. 264 с.
12. Глуханюк В. М. Підготовка майбутнього вчителя технологій до екологічного виховання учнів основної школи у процесі вивчення фахових дисциплін. Вінниця : Нова книга, 2011. 19 с.
13. Гураль О.І. Інноваційні методи викладання іноземної мови. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: НТУ КПП, 2018. С. 45–48.
14. Добрович А. Б. Воспитателю о психологии и психогигиене общения. Москва : Просвещение, 1987. 205 с.
15. Емельянов Н.Ю. Активное социально-психологическое обучение. Санкт-Петербург : Время, 2004. 43 с.
16. Энциклопедия психологических тестов. Общение, лидерство, межличностные отношения. Москва : ООО «Издательство АСТ», 2017. 304 с.
17. Емельянов Н.Ю. Теория формирования и практика совершенствования коммуникативной компетентности. Санкт-Петербург : Время, 2011. 56 с.
18. Єзова С. А. Комуникативна компетенція. Улан-Уде : ИПК ВСГАКИ, 2008. 7 с.
19. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посібник за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Сохань, Г. М. Несен. Київ : Богдана, 2003. 520 с.
20. Ильин Е.П Психология общения и межличностных отношений. Санкт-Петербург : Питер, 2009. 576 с.
21. Кадемія М. Ю. Використання сервісів соціальних медіа в навчальному процесі ВНЗ: Блоги, Веб-квести, Блог-квести: навчально-методичний посібник (видання 2-е, доповнене). Вінниця : ТОВ «Планер», 2014. 54 с.
22. Кадемія М. Ю. Інноваційні технології навчання: словник глосарій: навчальний посібник для студентів. Львів : СПОЛОМ, 2011. 196 с.

23. Корніяка О.М. Вивчення розвитку комунікативної компетентності студентів. Збірник наукових статей з психолінгвістики. Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2009. Вип.3. С. 60–69.
24. Корніяка О.М. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності педагогів і психологів у період їх професійної адаптації. Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2010. Вип. 7. С. 31–40.
25. Куніцина В. М. Міжособистісне спілкування: підручник для вузів. СПб. : Питер, 2001. 544 с.
26. Москаленко В. В. Соціальна психологія, підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 688 с.
27. Обозов М. М. Психологія міжособистісних відносин. Київ. : Либідь, 1990. 191 с.
28. Осада З. О., Матвеєнко О. І. Сучасні методики та технології викладання іноземних мов у технічних ВНЗ. Дніпро : ЛІРА, 2015. Вип. 12. С. 95–101.
29. Пасічник О. О. Сучасні технології навчання як засіб самореалізації студентів в освітньому середовищі ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. Вип. 69. С. 162–166.
30. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. Вісник програм шкільних обмінів. Київ : Центр учбової літератури, 2005. № 23. С. 18–22.
31. Максименко С. Д., Онуфрієва Л. А. Порівняльний аналіз розвитку комунікативної компетентності фахівця у період його первинної і вторинної професіоналізації. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. С. 54–89.
32. Равен Дж. Компетентність в суспільстві. Виявлення, розвиток виробництва і реалізація. Москва : Когито-центр, 2002. 54 с.
33. Салащенко Г. М. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів та курсантів немовних закладів

- вищої освіти засобами проектних технологій. Правовий часопис Донбасу. № 3 (68). 2019. Кривий Ріг : Ранок, 2019. С. 153–160.
34. Соколова Л.Ф. Застосування інноваційних підходів у викладанні іноземної мови. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12 квітня 2018 р.). Київ : НТУКПІ, 2018. С. 153–164.
35. Спірін О. Інформаційно-комунікаційні та інформативні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13) URL: <http://www.ime.eduua.net/em.html>. (дата звернення: 23.11.2022).
36. Тимофєєва О. Я. Навчальна автономія у процесі вивчення англійської мови майбутніми фахівцями морської галузі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ : Центр учбової літератури, 2019. Вип. 71. С. 250–254.
37. Ткачук С. І. Система підготовки вчителя технологій у вищих педагогічних навчальних закладах до формування в учнів технологічної культури. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький : Переяслав, 2013. Вип. 28. Том II. С. 341–348.
38. Шарков Ф. И. Основы теории коммуникации: учебник. Москва : «Социальные отношения»; «Перспектива», 2004. 246 с.
39. Голубова Г. В. Педагогічні умови розвитку обдарованості у студентів. URL : http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/2_105345.doc.htm (дата звернення: 21.10.2022).
40. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. URL : http://rs.edu.ru/rs/bologna/works/zimnaya_1_sod.pdf (дата звернення: 21.10.2022).

41. Кобзар Н. В. Готовність майбутніх менеджерів туризму до міжкультурної комунікації та її компоненти. URL : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/ NN13/11knvtyk.pdf> (Дата звернення 21.10.2022).
42. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL : www.ispp.org.ua/news_44.htm (дата звернення 21.10.2022).
43. Sharhun, T., & Potseluiko, A. Linguistic and humanitarian competence of future engineers: the philosophical and anthropological aspect. URL : <https://doi.org/10.24919/24132039.10/42.199852>.
44. Turner R. H. Role-taking, role standpoint, and reference group behavior *American Journal of Sociology*. URL : <https://doi.org/10.1086/221763>
45. Wilson S., Sabee C. Explicating Communicative Competence as a Theoretical Term. New Jersey : Erlbaum, 2008. 154 p.

SUMMARY

The presented work is devoted to the analysis of such an actual problem as the use of information and communication technologies in the formation of foreign language communicative competence of future teachers of foreign languages.

The object of the research is the use of information and communication technologies in the formation of foreign language communicative competence of future teachers of foreign languages.

The goal of the work. To investigate the use of information and communication technologies in the formation of foreign language communicative competence of future teachers of foreign languages.

Task:

- 1) consider the concepts and features of communicative competence;
- 2) analyze the use of information and communication technologies in the formation of foreign language competence;
- 3) to investigate the influence of information and communication technologies on the formation of foreign language communicative competence of future teachers of foreign languages;
- 4) conduct an experimental study.

In the work, the author proves that communicative competence ensures effective business interaction, with the need to establish a system of professionally important qualities.

The scientific novelty of the presented study lies in the research features of the application of information and communication technologies in the formation of foreign language competence.

Keywords: *foreign language communication competence, information and communication technologies, educational activity, motivation, multimedia*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Мельникова Марія Олександрівна, студент(ка) 2 курсу магістратури, форми навчання заочної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти mariamelnykova@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Використання інформаційно-комунікативних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

_____

Дата

_____

Підпис

_____ Мельникова М. О.

ПІБ (студент)